

KWALO

kwaliteitsimpuls op sectieniveau

De KVLO heeft als vakvereniging een systematisch kwaliteitszorgsysteem voor de praktijk ontwikkeld. Het traject bestaat uit twee krachtige instrumenten: de zelfevaluatie en de collegiale visitatie. Het gaat met nadruk niet om een beoordeling maar om een zoektocht naar verbeterpunten. Dit om handvatten te bieden lichamelijke opvoeding structureel te evalueren en/ of verbeteren en te borgen. In 2004 is een start gemaakt met het KWALO en sindsdien hebben zo'n 45 (VO) scholen het traject succesvol doorlopen. Wat is het KWALO-traject nu precies en op welke wijze kan het een impuls aan je vak geven? Aan de hand van een tweetal interviews hopen wij je hier wat meer zicht op te geven.

TEKST ARIE LANGERAK, JOEY WILLEMSSEN, MARK VAN WESEMAEL (GEÏNTERVIEWDEN) EN JORIEKE STEENAART (KVLO)

KWALO, het traject

Naar aanleiding van de toenemende vraag naar professionalisering van het vak vanuit docenten en leerkrachten lichamelijke opvoeding is het KWALO tot stand gekomen. Het doel was een instrument te ontwikkelen voor kwaliteitszorg LO dat bijdraagt aan de zoektocht naar verbeterpunten binnen het vak LO. Daarnaast is het traject (mogelijk) ook overdraagbaar naar andere vaksecties.

Op een studiedag van de KVLO werd een presentatie gegeven van het KWALO-traject en dit bleek goed aan te sluiten bij de behoefte van onze sectie

Het traject bestaat uit zelfevaluatie (opgesteld vanuit de aangeboden 'online vragenlijst') en collegiale visitatie (het onderling visiteren van de deelnemende scholen en commissie vanuit de KVLO). Dit alles gebeurt op het niveau van de vaksectie lichamelijke opvoeding (LO) en dus niet op het niveau van de docent. Het accent ligt op de inhoud van het vak, uiteraard kan er gekozen worden voor aanvullend maatwerk op bijvoorbeeld de leerprocessen, vaksectie- en/ of docentniveau.

Trainingen en panelgesprekken

Naast de inzet van de twee genoemde instrumenten: zelfevaluatie en collegiale visitatie, wordt het traject verder ondersteund door trainingen. Deze trainingen zijn met name gericht op de panelgesprekken, die aanvullend op de digitale vragenlijsten worden gehouden en op de visitaties. Vanuit de trainingen worden de speerpunten voor de vaksectie duidelijk gefilterd en kan de visitatie hier ook gericht op worden ingericht. Gedurende het gehele traject participeren ook de leerlingen van de betrokken scholen. Twee leerlingen zijn direct betrokken in het traject, de overige leerlingen worden betrokken in de vragenlijsten en panelgesprekken. De meerwaarde van het betrekken van (o.a.) de leerlingen is al meer dan eens bewezen!

Planning

Het gehele traject duurt een schooljaar. Globaal genomen ziet het er als volgt uit: In oktober worden de vragenlijsten afgenomen. In november volgt dan de eerste nascholing (horende bij de zelfevaluatie). In december worden de panelgesprekken gevoerd met de schoolleiding en de leerlingen. Naar aanleiding hiervan wordt het zelfevaluatierapport geschreven. In februari volgt de tweede scholing ter voorbereiding op de



▲
iedereen zelfstandig
aan het werk

visitatie. In april en mei volgen dan de visitaties. In mei ontvangen de scholen het visitatierapport en dan kan in juni het plan voor verbetering worden opgesteld. Met dit plan van verbetering gaat de vaksectie vervolgens, al dan niet met ondersteuning (vanuit de KVLO), aan de slag. Het KWALO wordt een cyclisch proces.

Ervaringen van vaksecties

Om het KWALO-traject te illustreren hebben wij twee vaksecties geïnterviewd die het gehele KWALO-traject hebben doorlopen: Het Christelijk Lyceum uit Zeist (2010) en Helen Parkhurst (2014) uit Almere.

Christelijk Lyceum Zeist

Het Christelijk Lyceum is een school van ongeveer 1370 leerlingen verdeeld over vmbo, havo en vwo. Daarnaast is er binnen het vwo een afdeling voor tweetalig onderwijs. De vaksectie LO bestaat uit zes enthousiaste docenten van 26 tot 64 jaar. Arie Langerak vertelt namens de sectie.

Helen Parkhurst

Het Helen Parkhurst is een openbare Daltonschool voor voortgezet onderwijs. Er wordt onderwijs geboden op mavo, havo en vwo niveau. Het onderwijs is ingericht volgens de daltonprincipes. De kern daarvan is dat wij denken dat je vooral goed leert als je daar zelf verantwoordelijk voor bent. De vaksectie bestaat uit elf collega's die zowel fulltime als parttime werken. Naast de reguliere lessen LO wordt er ook LO2 en BSM aangeboden. Het Helen Parkhurst is een LOOT-school en biedt ook plaats aan ongeveer zestig topsport talenten. Joey Willemsen en Mark van Wesemael voeren het woord.

Wat was nu de trigger om deel te nemen aan het KWALO-traject?

Arie Langerak "Ik was als sectieleider op zoek naar gereedschap om systematisch te werken een

kwaliteitsverbetering van het vak. Tot dan toe gebeurde dat namelijk veel te veel ad hoc. Op een studiedag van de KVLO werd een presentatie gegeven van het KWALO-traject en dit bleek goed aan te sluiten bij de behoefte van onze sectie. De KVLO is vervolgens op uitnodiging langsgekomen om een presentatie aan de gehele vaksectie en onze directie te geven en iedereen was positief. Het eerstvolgende schooljaar is de sectie met twee kartrekkers het traject ingegaan."

Joey Willemsen en Mark van Wesemael "Vanuit de vaksectie kwam de wens om een kwalitatieve verbeterslag te maken, dit was voor ons de trigger om deel te nemen aan het KWALO-traject. Het grootste deel van de vaksectie was enthousiast om deel te nemen aan het traject, een klein aantal collega's was wat gereserveerder. Met name de zelfevaluatie werd als spannend ervaren. Wel was de gehele sectie (unaniem) van mening dat het goed zou zijn om het vak, de inhoud en de rol van de sectie binnen de school

De enquêtes van de docenten LO waren hoofdzakelijk kritisch

eens goed onder de loep te houden. Wij hebben samen het voortouw genomen bij het inzetten van het traject. Na het eerste contact met de KVLO is er een informeel gesprek geweest met een deel van de directie. Ook de directie was direct enthousiast en zag de nodige kansen voor zowel de sectie LO als voor een breder gedeelte van de school. De uitkomsten en ervaringen van dit traject konden in de ogen van de directie een voor breder gedeelte van de school van betekenis zijn. (Bijvoorbeeld het begeleiden van andere ontwikkelgroepen door de verschillende docenten LO)."

Welke inzichten hebben jullie vanuit de stappen van het KWALO-traject opgedaan?

Arie "Het belangrijkste inzicht is dat systematisch werken aan betere lessen niet alleen heel nuttig maar ook gewoon heel leuk is om te doen. Ik adviseer daarom andere vaksecties om dit gewoon te doen! Voor onze vaksectie waren er aan het einde van het traject een aantal concrete speerpunten geformuleerd. Bijvoorbeeld: ons vakwerkplan had dringend een update nodig, de normering voor een aantal onderdelen moest duidelijker worden voor de leerlingen (door meer rubrics te gaan gebruiken) en in de lessen LO moest meer aandacht komen op het leren. De externe visitatie werd als zeer waardevol ervaren. In contact komen met een andere vaksectie en dan een panelgesprek voeren is ongelooflijk leerzaam. Ook de lesbezoeken en het gesprek

met de schoolleiding gaat veel verder dan zo maar een school bezoeken. Heel veel zaken die op je eigen school spelen komen ook aan bod in de gesprekken met de vaksectie en schoolleiding. Dit levert regelmatig weer nieuwe inzichten op. Het panelgesprek met de leerlingen maakt het bezoek compleet om een totaal beeld te krijgen van het vak maar ook van de school.”

Joey en Mark “Van te voren was er geen eenduidige verwachting van de uitkomsten. Qua opbrengsten werd er voornamelijk gedacht aan een verdere ontwikkeling van de ‘ontwikkellijnen’ die bij ons op school als basis gebruikt worden voor de lessen om mee te plannen. De enquêtes hebben bij ons een verrassend beeld gegeven. Zo waren de enquêtes van de ouders en de directie enorm (verrassend) positief. De enquêtes van de docenten LO waren hoofdzakelijk kritisch en uit de leerlingen enquêtes kwamen kritische punten naar voren. Punten waarvan wij als vaksectie dachten dat we ze goed voor elkaar hadden. Zo gaven de leerlingen o.a. aan dat ze onvoldoende zicht hebben op de activiteiten welke wij in een bepaalde periode aanbieden. Hierdoor was het voor hen lastig om te plannen. Ze vonden bij een aantal activiteiten dat er onvoldoende diepgang en uitdaging werd aangeboden en ook was de beoordeling voor het vak lichamelijke opvoeding voor hen onvoldoende inzichtelijk.

De trainingen voor het KWALO-traject waren nuttige bijeenkomsten, de begeleiders van de KVLO bereiden je stap voor stap voor en helpen je met het interpreteren van de uitkomsten van de enquêtes. Daarbij is het prettig om de collega’s en leerlingen van de visiterende school beter te leren kennen. Je doorloopt toch samen hetzelfde traject en komt uiteindelijk bij elkaar ‘in de keuken kijken’.

Het is heel goed en interessant om eens bij een geheel andere school te kijken

De visitatie van de andere school was dan ook enorm waardevol. Het is heel goed en interessant om eens bij een geheel andere school te kijken. Het is goed om de overeenkomsten en de verschillen te zien. Zaken die voor ons vanzelfsprekend waren, waren voor hun nieuw en andersom. Voorbeelden hierbij waren, hoe ga je om met leerlingen die geen kleding bij zich hebben of in hoeverre worden leerlingen betrokken bij de keuze van activiteiten die in de les worden aangeboden. Je merkt dat iedere sectie zo zijn eigen afspraken, eigen werkwijzen, maar ook zijn eigen perikelen heeft. Deze visitatiedagen leveren een groeiende waardering

op voor wat je zelf en samen met je vaksectie doet. Je bent in staat om een andere vaksectie nieuwe handvaten te geven om weer mee verder te werken. Daarbij doe je ook nieuwe ideeën op die je weer mee terugneemt naar je eigen school en lesgeefpraktijk.

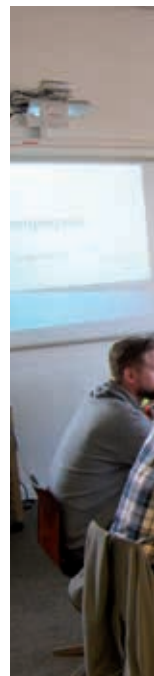
Gedurende het gehele KWALO-traject liepen er twee leerlingen mee. Zij zijn bij de trainingen en hebben hun aandeel in de panelgesprekken en de visitaties. Onze leerlingen waren erg betrokken en durfde ook kritisch te zijn. Niet alleen tijdens de KWALO trainingen, de visitaties maar ook richting ons als vaksectie. Leerlingen worden bij ons in het algemeen al veel betrokken bij de lessen en de ontwikkelingen op school. Toch moeten we wel erkennen dat nu er twee leerlingen vast meedraaien in het traject en daarmee ook een deel van de ‘leerling kant’ kunnen (en durven) inzetten zeer waardevol is.”

“De terugrapportage die wij van de KVLO kregen was echt een totaal beeld van het hele traject. Alle punten kwamen hier samen. Ook kwam er een aantal verrassende zaken samen, die gelijk aanleiding gaven tot nieuwe punten in ons verbeterplan. Het verbeterplan is met name een document dat voor ons de slotconclusie nog eens heeft omgezet in doelen voor de korte termijn. Doelen waar wij direct mee aan de slag konden. Wij hebben de direct de opzet van onze sectievergaderingen aangepakt en afgesproken dat wij elke vergadering een moment (in de zaal) pakken om iets van elkaar te leren”

Welke opbrengsten heeft het KWALO jullie (op de langere termijn) opgeleverd?

Arie “We hebben aan het einde van het KWALO-traject speerpunten geformuleerd. Deze speerpunten hebben wij in het jaar na het KWALO kunnen uitvoeren volgens ons verbeterplan. De samenwerking binnen de vaksectie werd beter. Ook was er meer motivatie om het een en ander op te pakken.”

“Na afloop van het traject was ik als sectieleider en kartrekker van KWALO zo enthousiast over het traject dat ik graag de vertaalslag naar andere vaksecties wilde maken. Na overleg met de directie ben ik op zoek gegaan naar een andere vaksectie die dit traject ook graag wilde ingaan. Ik vond de sectie Frans geïnteresseerd, later volgden nog andere secties. Wel is het traject in aangepaste vorm aangeboden. De enquêtes en de panelgesprekken zijn behouden, evenals de interne evaluatie. Het visiteren van een andere school niet; dit bleek vaak een brug te ver. Daarom werd dit deel facultatief aangeboden. Een vaksectie die deze behoefte wel heeft kan hier met de nodige hulp en ondersteuning invulling aan geven.”





Joey en Mark “De uitkomsten van het KWALO-traject hebben ertoe geleid dat de collega’s meer met elkaar zijn gaan ontwikkelen in plaats van dit alleen te doen of naast elkaar te doen. Collega’s zijn zich gezamenlijk meer gaan verdiepen in een geadopteerde ontwikkeling. Zo is er een groep bezig met het ontwikkelen van de ‘IPad in de gymzaal’, een andere groep houdt zich bezig met de vernieuwing van de leerlijnen in de tweede fase. Weer een andere groep houdt zich bezig met de opzet van het totale programma LO2. In het verleden gebeurde dit veel meer op individueel niveau.”

Hoe heeft KWALO binnen jullie school zijn plek gekregen?

Arie “Nadat enkele secties op vrijwillige basis het traject hebben doorlopen, is het nu voor elke vaksectie verplicht om elke vier jaar een kwaliteitstraject te doorlopen. Zoals eerder benoemd wordt het traject wel in aangepaste vorm aangeboden waarbij de originele enquêtes en de panelgesprekken het uitgangspunt blijven om tot een interne evaluatie te komen. Het externe deel van het KWALO-traject komt er later hopelijk weer bij. Het is namelijk een waardevol deel van het geheel.

Het panelgesprek is overigens een fantastisch instrument. In elk KIES (Kwaliteit in elke sectie) traject moeten een aantal panelgesprekken worden gevoerd. De docenten krijgen een middag lang cursus waarin de kernpunten van een dergelijk gesprek worden besproken en geoefend. Door op deze manier met de leerlingen en schoolleiding in gesprek te gaan, komt er veel meer informatie boven tafel dan bij het voeren van een ‘gewoon gesprek’. Vooral de leerlingen voelen zich zeer gewaardeerd en kunnen in deze setting veilig hun mening geven. De gespreksleiders krijgen een meer objectief beeld (van de diverse besproken punten) door de meningen van de geïnterviewden. De gegeven antwoorden

kunnen door extrapolatie een redelijk goed beeld geven over hoeveel leerlingen nu welke mening hebben over de besproken zaken. Ook buiten de kwaliteitstrajecten om gebruiken we op school nu af en toe een panelgesprek om duidelijkheid te krijgen over hoe leerlingen over een bepaald onderwerp denken.”

Joey en Mark “Of KWALO een blijvende verbetercyclus heeft opgeleverd, moet de tijd nog leren. Een voorwaarde hierbij is dat er de tijd gevonden wordt om dit te kunnen blijven dragen. Het afgelopen jaar ontbrak het veel aan deze tijd door een verandering in schoolopzet, waardoor de ontmoetingsmomenten werden geminimaliseerd. Gelukkig biedt een aanpassing van dit beleid voor volgend jaar weer hoop. De ontwikkelingen en verbeteringen vinden nu plaats op het niveau van de ontwikkelgroepen. Voor aankomend

Hoe ga je om met leerlingen die geen kleding bij zich hebben?

schooljaar is het zaak deze als gehele sectie weer op te pakken, te delen en te evalueren. De basis is in elk geval gelegd en het KWALO-traject heeft een blijvende indruk gemaakt. Als vaksectie hebben wij ons kwetsbaar opgesteld en dat is gezien en gewaardeerd. Dit heeft bij de directie en een hoop afdelingsleiders een positieve indruk achtergelaten.”

Wat wil je vaksecties die overwegen het KWALO-traject in te zetten, meegeven?

Arie “Het levert de vaksecties zoveel op, wat ik met name terug krijg van de vaksecties die ik begeleid zijn de volgende twee punten:

- het geeft een verbetering in de ontwikkeling van de verticale leerlijnen
- het is voor de sectie een eyeopener om de uitkomsten te zien. Zeker ook van het beeld van de eigen vaksectie met betrekking tot de visie op het vak en de vaksectie zelf.”

Joey en Mark “Het KWALO-traject is vooral een interessante en leerzame ervaring voor jullie als vaksectie. Je leert beter kijken naar elkaar, leert meer over elkaars ambities, leerpunten en interesses. Als de verschillende leden van een sectie zich kwetsbaar durven op te stellen en bereid zijn om in hun eigen keuken te laten kijken, kom je er als sectie een heel stuk sterker uit. Ook creëert het traject veel meer wederzijds begrip, zowel bij collega’s, leerlingen als de directie.”

Voor meer informatie over het KWALO-traject of aanmelding voor een voorlichting op locatie mail je naar onderstaand adres. ■

◀ *Arie in een panelgesprek*

De foto's zijn aangeleverd door de geïnterviewden

Contact:
onderwijs@kvlo.nl

Tel.: 030 693 7674